

Lex Sarah

Rutin för rapportering och handläggning av missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden

Rutin för anmälningar till Socialstyrelsen

Lex Sarah 14 kap. 2–7 §§ och 7 kap. 6 § SoL samt i 24 a–24 g §§ och 23 e § LSS

Dokumenttyp Rutin	Förvaltning KSF, FO omsorg
Ämnesområde Vård och omsorg, handikappomsorg och individ- och familjeomsorg	
Ägare/ansvarig Förvaltningsområdeschef för omsorg	
Antagen av SON 2001-05-29 § 27	Dnr KS/2011:1346
Revisions datum SON 2006-04-25 § 72 (SON/2006:98), KS 2012-04-11 § 115 (KS/2011:1346)	Giltig fr.o.m.
	Giltig t.o.m. Tills vidare

Innehåll

Lex Sarah SoL och LSS	3
Tillämpningsområde	3
Syftet med Lex Sarah är	3
Syftet med rutinen är att	3
Rutin för rapportering och handläggning	4
Rapporteringsskyldigheten	4
Information till rapporteringsskyldiga	4
Missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden	4
Med missförhållande avses	4
Med påtaglig risk för missförhållande avses	4
Exempel på missförhållanden som ska rapporteras	5
Polisanmälan	5
Undanröja och avhjälpa	5
Rapportering	5
Mottagen rapport	6
Registrering (diarieföring) av rapporter	6
Sekretess för Lex Sarah-rapporter och Lex Sarah-anmälningar	6
Utlämnande av Lex Sarah handlingar	6
Anonym vid rapportering	6
Utredning	7
Utredningsförfarandet, dokumentation av utredningen och vidtagna åtgärder	7
Beslut	8
Rutin för anmälan till Socialstyrelsen	9
Blankett för anmälan till Socialstyrelsen	9
Information, stöd och uppföljning till den enskilde och till personal som berörs av anmälan ..	9
Information till enskilda	9
Information till berörd personal, stöd och uppföljning	9
Jäv och liknande situationer	9
Läs mer om Lex Sarah – referenser	10

Lex Sarah SoL och LSS

Enligt de nya Lex Sarah-bestämmelserna från 1 juli 2011 ska var och en som fullgör uppgifter enligt SoL och LSS medverka till att verksamheten bedrivs med god kvalitet. Var och en är skyldig att rapportera om missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden. Den enskilde medarbetaren är skyldig att rapportera utan att själv värdera hur allvarlig händelsen är. Nytt är det också att det som man i verksamheten gör är en **rapport** om missförhållanden och om missförhållandet efter utredning bedöms vara ett allvarligt missförhållande görs en **anmälan** till Socialstyrelsen. I Lex Sarah ingår också en skyldighet för den som bedriver verksamheten att efter en mottagen rapport utreda och avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller risken för missförhållande. Vidare ingår skyldighet att om ett rapporterat missförhållande eller en risk för ett missförhållande är allvarligt snarast anmäla det till Socialstyrelsen. Bestämmelserna om Lex Sarah finns i 14 kap. 2–7 §§ och 7 kap. 6 § SoL samt i 24 b–24 g §§ och 23 e § LSS.

Tillämpningsområde

Bestämmelserna om Lex Sarah har utvidgats till att omfatta hela socialtjänsten, förutom i omsorgen om äldre personer och personer med funktionshinder till att även gälla inom individ- och familjeomsorgen inklusive verksamhet inom familjerättens område.

Rutinen utgår från Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd enligt SOSFS 2011:5

Denna författning trädde i kraft den 1 juli 2011. Genom författningen upphävs

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:10) om tillämpningen av 14 kap. 2 § SoL
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:11) om tillämpningen av 24 a § LSS

Den nya utgåvan av Socialstyrelsens handbok för Socialtjänsten som ska vägleda i tillämpningen av Lex Sarah och som ska ge ytterligare vägledning i tolkningen av vad missförhållande är och hur lagen ska tillämpas har ännu inte utkommit.

Syftet med Lex Sarah är

Lex Sarah är en del i det systematiska kvalitetsarbetet som ska bedrivas i verksamheter inom socialtjänsten och enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Syftet är att

- komma till rätta med brister i verksamheten
- missförhållanden ska rättas till
- förhindra att liknande missförhållanden händer igen
- kvalitén i verksamheten ska utvecklas

Lex Sarah ska vara en del av verksamhetens kvalitetsarbete.

Syftet med rutinen är att

- förebygga att fel och brister uppstår
- säkerställa hantering av brister och fel i verksamheten

Det är en väsentlig del av kvalitetsarbetet att identifiera och analysera fel och brister samt återföra dessa erfarenheter i verksamheten.

Rutin för rapportering och handläggning

Rutinen omfattar personer som har biståndsinsatser i form av service och/eller omvårdnad, stöd och behandling som omfattas av SoL och/eller insatser enligt LSS. Den omfattar även den som kan komma ifråga för insatser enligt Sol och/eller LSS. Det innebär att rapporteringsskyldigheten inträder så snart en person blivit aktualiserad hos en myndighet, även om beslut om insatser ännu inte fattats.

Rapporteringsskyldigheten

All personal som är verksam inom Individ och familjeomsorg, omsorger om äldre personer eller personer med funktionshinder enligt SoL, eller personer som fullgör uppgifter enligt lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har skyldighet att rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden.

Rapporteringsskyldiga är:

- anställda
- uppdragstagare
- praktikanter under utbildning
- deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program

Även kvalificerat kontaktmannaskap omfattas av rapporteringsskyldigheten, det gör däremot inte kontaktperson eller familjehem. Vid avtalsskrivning bör det ingå i rutinen att informera om möjligheten att påtala missförhållanden/brister.

Vid köp av plats/tjänst ska man begära kopia på utförarens Lex Sarah rutin. Det är den som ger insatsen som ska rapportera enligt Lex Sarah, men kommunen ska informeras om det inträffade.

Information till rapporteringsskyldiga

Närmaste chef ansvarar för att information om skyldigheten att rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden ges till den som omfattas av skyldigheten när han eller hon påbörjar en anställning, ett uppdrag, en praktikperiod eller liknande. Informationen ska därefter ges återkommande både muntligt och skriftligt minst en gång per år. Information om vem i verksamheten som är utsedd att vara mottagare av rapporter ska också ges vid det första tillfället samt vid senare tillfälle om förändring av mottagare görs.

Missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden

Rapporteringsskyldigheten gäller missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden som drabbar en eller flera enskilda som får insatser eller kan komma ifråga för insatser inom socialtjänsten eller i verksamheter enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Med missförhållande avses

Såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa.

Med påtaglig risk för missförhållande avses

Att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Exempel på missförhållanden som ska rapporteras

- Fysiska övergrepp (slag, nypningar, hårdhänt handlag)
- Psykiska övergrepp (hot, bestraffningar, kränkande bemötande, kränkande uttryck)
- Sexuella övergrepp
- Ekonomiska (t.ex. stöld av pengar eller ägodelar, utpressning och förskingring) Polisanmälan ska göras, oavsett om händelsen anses vara ett allvarligt missförhållande eller inte av kommunen om den har ansvaret för till exempel privata medel. Den enskilde som drabbas avgör själv om han eller hon vill polisanmäla
- Att beviljade insatser som har avgörande betydelse för den enskildes liv inte utförs eller utförs på felaktigt sätt
- Att underlåta att utföra beviljade insatser som är av avgörande betydelse för den enskildes hälsa
- Begränsa den enskildes fri- och rättigheter (inlåsning, nedläggning m.m.)
- Övergrepp och brister i omsorgerna som utgör ett hot eller har medfört allvarliga konsekvenser för enskildas liv, personliga säkerhet eller fysiska eller psykiska hälsa. Detta avser såväl aktiva handlingar som försummelse
- Ett bemötande av omsorgstagare/brukare/klienter som klart avviker från grundläggande krav på respekt för självbestämmande, integritet, trygghet och värdighet
- Återkommande brister i omsorgerna, som t ex beror på bristande arbetsrutiner. Dessa brister kan sammantaget utgöra allvarliga missförhållanden även om bristerna var för sig inte kan anses vara det

Polisanmälan

Om en händelse bedöms vara brottslig t.ex. stöld, misshandel och övergrepp, är det närmaste chef som ansvarar för att en polisanmälan görs.

Undanröja och avhjälpa

En rapport om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska lämnas genast när den anställde uppmärksammar eller får kännedom om missförhållandet. Ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål. Det är närmaste chef som, när en rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande har tagits emot, ska göra en bedömning av om det omedelbart behöver vidtas nödvändiga åtgärder för att skydda den enskilde.

Rapportering

- Rapportering ska i första hand göras skriftligt till närmaste chef. I de fall rapportering sker muntligt ska mottagaren av rapporten noga dokumentera vem som lämnar uppgifterna, datum och klockslag, vad som hänt, när det hände och vilka som varit inblandade.
- Händelser om inträffar vid helg-, kvälls- och nattetid rapporteras till närmaste chef nästa arbetsdag. Det är viktigt att rapportering sker så fort som möjligt efter händelsen.
- Blanketten Rapportering om missförhållande enligt Lex Sarah ska användas. I rapporten ska händelsen och typ av missförhållande beskrivas så utförligt som möjligt.

Mottagen rapport

Chef som mottagit rapport ska:

- Vidta omedelbara åtgärder om så behövs, då det föreligger fara för hot mot enskilds liv, hälsa och säkerhet. Detta gäller oavsett om det är klarlagt vad som inträffat.
- Ansvara för att den enskilde informeras.
- Se till att medarbetare/omsorgstagare/brukare/klient ges stöd vid behov
- Ansvara för att rapporten registreras i LEX.
- Överlämna rapporten till medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS, för utredning

Registrering (diarieföring) av rapporter

En rapport om ett missförhållande samt därefter upprättad dokumentation ska registreras, diarieföras. Det är den som tar emot rapporten som ansvarar för att den blir registrerad i diariet, LEX. En rapport om ett missförhållande eller risk för ett missförhållande som inkommer är en allmän handling. En allmän handling ska registreras utan dröjsmål.

Personakt

En anteckning ska göras i en enskilds personakt (Procapita) om att en Lex Sarah rapport/anmälan har gjorts. Det är närmaste chef som ansvarar för att uppgiften förs in i personakten.

Sekretess för Lex Sarah-rapporter och Lex Sarah-anmälningar

Om det i en Lex Sarah-rapport eller en Lex Sarah-anmälan finns personuppgifter om enskilda som får insatser eller kan komma ifråga för insatser inom socialtjänsten eller enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade gäller sekretess och tystnadsplikt för dessa uppgifter. Inte bara uppgifter om namn, personnummer och direkta uppgifter om till exempel hälsa och ekonomi omfattas av sekretess, utan även andra uppgifter som gör att en enskild person kan identifieras. Enhetens namn, chefs namn eller en annan anställds namn omfattas däremot inte av sekretess om avsikten är att skydda enheten, chef eller den enskilde anställda.

Utlämnande av Lex Sarah handlingar

Om enskild eller massmedia begär att få ta del av Lex Sarah handlingar maskeras uppgifter som kan göra att en enskild person kan identifieras. Maskerig av sekretesskyddad information ska ske på följande sätt:

- först görs en kopia av handlingen på vilken de sekretesskyddade uppgifterna stryks över
- sedan görs en kopia av den maskade kopian, varefter den nya kopian lämnas ut

Det är då inte möjligt att läsa de sekretesskyddade uppgifterna på den utlämnade handlingen. Om maskering endast görs på första kopian finns det fortfarande möjlighet att läsa all text om man vinklar kopian mot ljuset.

Det är den som har delegation enligt gällande delegationsordning som avgör om handlingar i sin helhet eller uppgifter ur dessa kan lämnas ut.

Anonym vid rapportering

Den som rapporterar anonymt har inte fullgjort sin rapporteringsskyldighet enligt bestämmelserna om Lex Sarah.

Utredning

Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS, är den som tar emot en rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande och som har ansvar för att rapporten utreds. Utredningen ska genomföras utan dröjsmål. Dokumentation ska ske fortlöpande i kronologisk ordning under utredningen. Vidare ska de åtgärder som vidtagits eller planeras i verksamheten för att förhindra att liknande missförhållanden eller risker för missförhållanden uppkommer igen dokumenteras.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS, som tar emot rapporter är också ansvarig för:

- att utredningen avslutas med ett beslut om missförhållandet utgör ett allvarligt missförhållande eller inte
- att alla allvarliga missförhållanden anmäls till socialstyrelsen, utredningen ska bifogas anmälan
- att nämnden informeras om allvarliga missförhållanden
- att en årlig sammanställning av rapporter görs

Utredningsförfarandet, dokumentation av utredningen och vidtagna åtgärder

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) om Lex Sarah framgår vad som ska dokumenteras när en rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande utreds. Dokumentationen enligt 14 kap. 6 § SoL och 24 e § LSS ska göras fortlöpande.

Dokumentationen av utredningen ska utvisa

1. vad det rapporterade missförhållandet eller risken för ett missförhållande har bestått i och vilka konsekvenser det har fått eller kunde ha fått för den enskilde
2. när den muntliga eller skriftliga rapporten har tagits emot
3. när och hur missförhållandet eller risken för ett missförhållande har uppmärksammats
4. när missförhållandet har inträffat
5. de orsaker till missförhållandet eller risken för ett missförhållande som har identifierats
6. om något liknande har inträffat i verksamheten tidigare och i så fall varför det har inträffat igen
7. bedömningen av om något liknande skulle kunna inträffa igen

Av dokumentationen ska det vidare framgå

1. vilka åtgärder som har vidtagits för att undanröja eller avhjälpa missförhållandet eller risken för ett missförhållande samt tidpunkt för dessa,
2. vad som i övrigt har framkommit under utredningen, och
3. vilket beslut eller ställningstagande som utredningen har avslutats med (som ska klargöra om det var ett allvarligt missförhållande eller inte)

För varje uppgift som dokumenteras under utredningen ska det framgå

1. vilket datum uppgiften dokumenterades,
2. varifrån uppgiften kommer,
3. vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar, och
4. vem (namn och befattning eller titel) som har dokumenterat uppgiften.

Lex Sarah

Beslut

När en rapport om ett missförhållande eller en risk för ett missförhållande har utretts ska utredningen avslutas med ett beslut. Om utredningen avslutas med ett konstaterande att det rör sig om ett allvarligt missförhållande eller risk för ett allvarligt missförhållande ska en anmälan göras till Socialstyrelsen snarast. Om utredningen inte är avslutad när anmälan till Socialstyrelsen görs ska den färdigställda utredningen lämnas in snarast möjligt och senast två månader efter anmälan har gjorts. Beslut fattas enligt gällande delegationsordning.

Sammanställning och redovisning till utskott, nämnd

Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS, gör årligen en sammanställning av inkomna Lex Sarah rapporter och anmälningar och redovisar detta 1 gång/år till nämnden.

Blanketter

Blanketter som ska användas för rapportering, utredning och sammanställning av Lex Sarah rapporter finns i Orust kommuns Intranät, OGAP.

Blankett - Rapport om missförhållanden, Lex Sarah

Blankett - Utredning Lex Sarah

Rutin för anmälan till Socialstyrelsen

Enligt 14 kapitlet 7 § SoL och 24 f § LSS framgår det att ett allvarligt missförhållande eller risk för ett allvarligt missförhållande snarast ska anmälas till Socialstyrelsen. Att det rör sig om ett allvarligt missförhållande kan vara uppenbart redan vid mottagandet av rapporten eller först i ett senare skede när utredningen genomförs eller när den avslutas. Om utredningen inte är avslutad när anmälan till Socialstyrelsen görs ska utredningen lämnas in så snart den har färdigställts och senast två månader efter det att anmälan har gjorts. En utredning ska alltid genomföras även i de fall en anmälan redan har skickats separat till Socialstyrelsen.

Anmälan av allvarliga missförhållanden ska göras av Medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS. Inom Verksamheten för omsorg har MAS och ersättare enligt delegationsordningen uppgiften att göra detta.

Blankett för anmälan till Socialstyrelsen

Anmälan till Socialstyrelsen görs på särskild blankett ”ANMÄLAN – Lex Sarah”, bilaga till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:5) om Lex Sarah. Blanketten finns också på Socialstyrelsens webbplats www.socialstyrelsen.se/blanketter.

Förutom att uppgifterna på blanketten ska fyllas i, ska utredningen bifogas om den är avslutad samt eventuellt andra handlingar som är av betydelse för det aktuella missförhållandet. En Lex Sarah anmälan ska skickas med vanlig post. De flesta Lex Sarah anmälningar innehåller känsliga personuppgifter som omfattas av sekretess eller tystnadsplikt. E-post och fax är inte tillräckligt säkra för att skydda sådana uppgifter.

Information, stöd och uppföljning till den enskilde och till personal som berörs av anmälan

Information till enskilda

Det är närmaste chef som ska ta ställning till om och hur den enskilde som berörs ska ges stöd och informeras om rapporten och de åtgärder som har vidtagits med anledning av den.

I samband med en rapport om att en eller flera enskilda har utsatts för ett missförhållande kan enskilda behöva stöd. Den enskilde kan behöva stöd både i samband med att missförhållandet uppmärksammas och senare i processen. Vidare bör den enskilde alltid underrättas när en anmälan har gjorts till Socialstyrelsen om ett allvarligt missförhållande eller en risk för ett allvarligt missförhållande.

Information till berörd personal, stöd och uppföljning

Närmaste chef har ansvar för att rapporter om missförhållanden, åtgärder och eventuella nya rutiner följs upp på arbetsplatsträffar och dokumenteras i minnesanteckningar. Närmaste chef ger stöd till personalen. En rapport om ett missförhållande eller risk för ett missförhållande kan beröra fler personer än de som är direkt inblandade i det rapporterade missförhållandet. Om det inträffar ett missförhållande eller ett allvarligt missförhållande kan de som berörs av rapporten behöva stöd.

Jäv och liknande situationer

Det är mycket viktigt att olika typer av jäv löpande övervägs under utredningen. Om den som ansvarar för utredningen själv berörs av innehållet i rapporten. Det kan gälla ansvaret för att ta emot rapporter, utreda rapporter, undanröja eller avhjälpa missförhållanden, anmäla till Socialstyrelsen eller ge information och stöd till personal eller enskilda. Den som utreder rapporter bör uppfattas som så neutral och opartisk som möjligt. I jävsituationer avgör verksamhetschef vem som ska ansvara för handläggning, utredning och beslut. Kommunallagens jävsregler tillämpas.

Läs mer om Lex Sarah – referenser

Lagar och förordningar

SFS 1962:700	Brottsbalken
SFS 1986:223	Förvaltningslagen
SFS 1988:870	Lagen om vård av missbrukare i vissa fall
SFS 1990:52	Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga
SFS 1991:900	Kommunallagen
SFS 1993:387	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
SFS 1993:389	Lagen om assistansersättning (Upphörde att gälla 2011-01-01)
SFS 1998:603	Lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård
SFS 2001:453	Socialtjänstlagen
SFS 2009:400	Offentlighets- och sekretesslagen
SFS 2010:110	Socialförsäkringsbalken

Propositioner och betänkanden från riksdagens utskott

Prop. 2004/05:39	Kvalitet, dokumentation och anmälningsplikt i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) m.m.
Prop. 2008/09:160	Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten
Prop. 2008/09:200	Socialförsäkringsbalk
Prop. 2009/10:131	Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar
Prop. 2009/10:176	Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet
Bet. 2009/10:SoU19	Socialutskottets betänkande Lex Sarah och socialtjänsten – förslag om vissa förändringar

Skrifter i serien Statens offentliga utredningar (SOU)

SOU 2008:77	Möjlighet att leva som andra – Ny lag om stöd och service till vissa funktionshindrade
SOU 2007:82	Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten

Skrifter i serien departementspromemorior (Ds)

Ds 2009:33	Förändringar i Lex Sarah-bestämmelsen m.m.
------------	--

Socialstyrelsens författningssamling (SOSFS)

SOSFS 2011:5	Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah
--------------	---

Arbetsmiljöverkets författningssamling (AFS)

AFS 1999:7	Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om första hjälpen och krisstöd och tillhörande allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna
------------	---

Meddelandeblad Socialstyrelsen

nr 4/2011 – Maj 2011	Nya bestämmelser om lex Sarah den 1 juli 2011
nr 6/2011 – Juli 2011	Information om nya bestämmelser om lex Sarah